

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu Jiřího Zemánka, soudce zpravodaje Pavla Rychetského a soudce Ludvíka Davida o ústavní stížnosti **Mgr. V. V., a M. V.**, zastoupených JUDr. Martou Černou, advokátkou se sídlem Praha 1 – Nové Město, Senovážné náměstí 978/23, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2016 č. j. 28 Cdo 4401/2015-170 v části jeho výroku I, kterou byla odmítnuta dovolání stěžovatelek, a výroku II a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 11. června 2015 č. j. 58 Co 354/2014-128 ve výrocích I a II, za účasti **Nejvyššího soudu a Městského soudu v Praze** jako účastníků řízení a **České republiky – Státního pozemkového úřadu**, sídlem Praha 3 - Žižkov, Husinecká 1024/11a, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2016 č. j. 28 Cdo 4401/2015-170 v části jeho výroku I, kterou byla odmítnuta dovolání stěžovatelek, a výroku II a rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 11. června 2015 č. j. 58 Co 354/2014-128 v části jeho výroku I, kterou se částečně potvrzuje rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 27. března 2014 č. j. 4 C 146/2012-79, a výroku II byla porušena základní práva stěžovatelek vlastnit majetek a na soudní ochranu podle čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2016 č. j. 28 Cdo 4401/2015-170 v části jeho výroku I, kterou byla odmítnuta dovolání stěžovatelek, a výroku II a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. června 2015 č. j. 58 Co 354/2014-128 v části jeho výroku I, kterou se částečně potvrzuje rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 27. března 2014 č. j. 4 C 146/2012-79, a výroku II se ruší.

III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

O d ů v o d n ě n í:

I.

Vymezení věci

1. Ústavní stížností, jež byla Ústavnímu soudu doručena dne 16. prosince 2016, navrhly stěžovatelky zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí Nejvyššího soudu a Městského soudu v Praze (dále též „městský soud“) z důvodu tvrzeného porušení jejich základních práv podle čl. 1, čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Přestože stěžovatelky formulovaly svůj návrh tak, že jejich ústavní stížnost směřuje proti napadenému usnesení Nejvyššího soudu jako celku, z obsahu jejich argumentace je zřejmé, že proti němu brojí jen v rozsahu, ve kterém byla odmítnuta jejich dovolání, a nikoliv též dovolání vedlejší účastnice. V případě rozsudku městského

soudy pak uvedly, že ústavní stížností napadají pouze jeho výrok I, tedy výrok ve věci samé. Ústavní soud nicméně považoval – s ohledem na obsahovou provázanost – za napadený i výrok II, kterým bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

II.

Shrnutí řízení před obecnými soudy

3. Rozhodnutím Okresního úřadu Praha-západ ze dne 14. března 2000 sp. zn. PÚ-R-692/92/III-29/00 bylo zjištěno, že stěžovatelky nejsou vlastnicemi – každá ve vztahu k podílu ve výši jedné čtvrtiny – blíže specifikovaného pozemku v Mníšku pod Brdy o výměře 2 231 m² a že tento pozemek nejde vydat z důvodu jeho zastavenosti podle § 11 odst. 1 písm. c) zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o půdě“). Současně bylo konstatováno, že stěžovatelkám jako oprávněným osobám přísluší náhrada.

4. Stěžovatelkám nebyl poskytnut jiný pozemek, a proto uplatnily nárok na finanční náhradu podle § 16 odst. 1 zákona o půdě. Tuto náhradu však požadovaly ve výši, která přesahuje cenu platnou ke dni 24. června 1991 podle vyhlášky č. 182/1988 Sb., o cenách staveb, pozemků, trvalých porostů, úhradách za zřízení práva osobního užívání pozemků a náhradách za dočasné užívání pozemků, ve znění vyhlášky č. 316/1990 Sb. Protože předmětný nárok nebyl uspokojen, domáhaly se stěžovatelky žalobou, aby vedlejší účastnice zaplatila každé z nich částku 1 500 000 Kč s příslušenstvím. Mezi stranami nebyl spor o existenci nároku, ale pouze o výši finanční náhrady, která jim náleží za předmětný pozemek.

5. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 3 (dále též „obvodní soud“) ze dne 11. července 2013 č. j. 4 C 146/2012-40 bylo žalobě stěžovatelek částečně vyhověno, přičemž vedlejší účastnici byla uložena povinnost zaplatit každé z nich částku 11 155 Kč, představující náhradu za zemědělský pozemek. Ve zbytku byla žaloba zamítnuta. K odvolání stěžovatelek bylo uvedené rozhodnutí v zamítavých výrocích zrušeno rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 14. listopadu 2013 č. j. 58 Co 438/2013-63 a věc byla vrácena obvodnímu soudu k dalšímu řízení. Podle městského soudu zásadně platí, že byl-li odebrán zemědělský pozemek, náleží oprávněné osobě náhrada odpovídající jeho tehdejšímu charakteru. Následné změny charakteru pozemku jsou bez významu. Cenově ovšem může být zohledněno určení pozemku pro výstavbu v souladu s tehdy platnými předpisy. Bylo tedy třeba prokázat, kdy se stát začal chovat jako vlastník pozemku, a jaký charakter tehdy tento pozemek měl.

6. Ve věci znovu rozhodoval Obvodní soud pro Prahu 3, jenž svým rozsudkem ze dne 27. března 2014 č. j. 4 C 146/2012-79 zamítl zbylou část žalobního nároku. Městský soud v Praze toto rozhodnutí rozsudkem ze dne 11. června 2015 č. j. 58 Co 354/2014-128 zčásti potvrdil a zčásti změnil tak, že uložil vedlejší účastnici povinnost zaplatit každé ze stěžovatelek částku 27 101 Kč s 8,05 % úrokem z prodlení od 28. dubna 2015 do zaplacení (výrok I). Žádnému z účastníků řízení nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok II), vedlejší účastnici nicméně uložil povinnost zaplatit částečné náklady řízení České republiky s tím, že výše částky bude stanovena samostatným usnesením (výrok III).

7. Z odůvodnění rozsudku městského soudu vyplývá, že k přechodu ideální poloviny předmětného pozemku na stát došlo v roce 1971, kdy se k ní stát fakticky začal chovat jako vlastník s poukazem na výměr Obvodního národního výboru v Praze 12 ze dne 26. dubna 1950 č. j. VIN.278-13.3.1950 o konfiskaci majetku; v případě druhé ideální poloviny se tak stalo na základě rozsudku Okresního soudu v Příbrami ze dne 30. srpna 1973 č. j. 5 C 56/73-11, kterým byl tento pozemek v rámci vypořádání předchozího spoluvlastnictví přikázán do vlastnictví státu. Stav pozemků bylo z tohoto důvodu třeba hodnotit nejpozději k těmto okamžikům.

8. Podle městského soudu za situace, kdy stát v letech 1974 a 1975 rozdělil pozemek a ke vzniklým pozemkům zřizoval právo osobního užívání pozemků pro jednotlivé fyzické osoby, je s ohledem na § 199 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. prosince 1991, zřejmé, že muselo jít o pozemky určené podle územního rozhodnutí k výstavbě rodinných domků či zřízení zahrádek. Jinak by totiž nemohly být tímto způsobem přiděleny. Tuto skutečnost proto bylo možné mít za prokázanou, a to již v době, kdy pozemek přešel na stát, aniž by bylo předloženo příslušné územní rozhodnutí. Opačný postup by byl vůči stěžovatelkám nepřiměřeně tvrdý. Výši náhrady podle § 16 odst. 1 zákona o půdě, ve znění účinném do 31. prosince 2012, určil městský soud podle znaleckého posudku znalce z oboru stavebnictví a ekonomika, z něhož vyplynulo, že cena ideální poloviny předmětného pozemku činila ke dni 24. června 1991 částku 76 523,30 Kč. Po jejím rozdělení na dvě poloviny a po odečtení již přiznané částky 11 155 Kč z každé z nich a zaokrouhlení tak měla každá ze stěžovatelek obdržet částku 27 107 Kč (částka 27 101 Kč uvedená ve výroku rozsudku patrně obsahuje chybu). Současně bylo rozhodnuto o povinnosti vedlejší účastnice zaplatit jim úrok z prodlení z přiznané částky za období od 28. dubna 2015. Počátek tohoto období byl určen podle § 16 odst. 1 zákona o půdě, podle něhož se finanční náhrada poskytuje do tří let od doručení výzvy, kterou byl v dané věci dopis stěžovatelek ze dne 27. dubna 2012.

9. Proti tomuto rozsudku podaly dovolání každá ze stěžovatelek (do části výroku, kterou byl rozsudek obvodního soudu potvrzen) i vedlejší účastnice (do části výroku, kterou byl rozsudek obvodního soudu změněn), tato dovolání však byla usnesením Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2016 č. j. 28 Cdo 4401/2015-170 odmítnuta jako nepřípustná (výrok I). V případě dovolání vedlejší účastnice se tak stalo z důvodu podle § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu, neboť napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč. Dovolání stěžovatelek zas podle dovolacího soudu nespĺňovala žádný z předpokladů přípustnosti dovolání uvedených v § 237 občanského soudního řádu. Rozsudek městského soudu se neměl nijak odchýlit od dříve vyslovených právních názorů dovolacího soudu. Právo na náhradu nákladů dovolacího řízení nebylo přiznáno žádnému z účastníků řízení (výrok II).

10. Dovolací soud ve svém usnesení poukázal na svou ustálenou judikaturu, podle níž restituční předpisy jsou založeny na zásadě, že oprávněné osoby mají nárok na vrácení toho, co jim bylo odňato, přičemž přednost má vždy snaha o restituci navrácením do původního stavu před poskytováním náhradních pozemků či finančních kompenzací. Pokud stěžovatelky uplatňují finanční náhradu, ta se podle § 28a zákona o půdě určuje ve výši ceny původních pozemků. Podle dovolacího soudu přitom nelze namítat, že by měla být stanovena podle pozdější ceny.

11. Ve vztahu k rozsudkům ze dne 16. května 2012 sp. zn. 28 Cdo 1603/2011 a ze dne 19. září 2012 sp. zn. 28 Cdo 1556/2011, na které poukázaly stěžovatelky, dovolací soud uvedl, že se jimi odklonil od své ustálené rozhodovací praxe, vycházející do té doby z doslovného výkladu § 13 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého byla oprávněným osobám přiznávána náhrada ve výši stanovené podle cenových předpisů pro oceňování nemovitostí platných ke dni účinnosti tohoto zákona, tj. ke dni 1. dubna 1991. Místo toho otevřel – ovlivněn některými rozhodnutími Evropského soudu pro lidská práva (například rozsudek ze dne 5. listopadu 2002 ve věci stížnosti č. 36548/97 *Pincová a Pinc proti České republice* nebo rozsudek ze dne 26. listopadu 2009 ve věci stížnosti č. 22186/03 *Pešková proti České republice*) – prostor k tomu, aby byla ze strany obecných soudů přiznána náhrada vyšší.

12. Takovýto postup však podle dovolacího soudu nebyl v dané věci možný. Uvedené rozsudky se týkaly nároku na náhradu podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, podle něhož mohla oprávněná osoba usilovat jen o vydání odňatého majetku, nebo o poskytnutí finanční náhrady. Stěžovatelky měly ale podle zákona o půdě více možností, jak svůj nárok uplatnit. Předně mohly usilovat o bezúplatný převod náhradního pozemku, čemuž u nich nebránila ani tzv. restituční tečka, která se na ně jakožto na dědičky oprávněné osoby nevztahovala [nález ze dne 13. prosince 2005 sp. zn. Pl. ÚS 6/05 (N 226/39 SbNU 389; 531/2005 Sb.)]; všechna v tomto nálezu uvedená rozhodnutí Ústavního soudu jsou veřejně dostupná na <http://nalus.usoud.cz>. Judikatura soudů zároveň umožňovala, aby si v případě průtahů či liknavého nebo svévolného postupu při uspokojování jejich restitučního nároku samy vybraly pozemek, který jim má být poskytnut jako náhradní, a aby podaly žalobu, kterou by se domáhaly uzavření smlouvy o jeho převodu. Tyto možnosti přitom stěžovatelky nevyužily. Závěrem dovolací soud dodal, že v důsledku novely zákona o půdě provedené zákonem č. 185/2016 Sb. bude možné od 1. července 2018 žádat pouze o poskytnutí finanční náhrady. Ustanovení § 28a zákona o půdě a v něm stanovený způsob výpočtu zůstávají nezměněny.

13. V otázce úroků z prodlení se dovolací soud plně ztotožnil se závěry krajského soudu. Poukazy stěžovatelek na některé dřívější rozsudky považoval za nepřipadné. Týkaly se totiž počátku běhu promlčecí doby u nároků na náhradu živého a mrtvého inventáře podle § 20 zákona o půdě, jehož uplatnění zákon vymezuje odlišně.

III.

Argumentace stěžovatelek

14. Stěžovatelky v ústavní stížnosti zdůrazňují, že obecnými soudy přiznaná výše náhrady za nevydaný pozemek je absolutně neadekvátní, neboť vychází z cen platných před 25 lety, když navíc ani tehdy za ně nebylo možné koupit v Mníšku pod Brdy stavební pozemek kvalitativně a kvantitativně odpovídající pozemku nevydanému. Jde o miň než 1/16 aktuální hodnoty pozemku. Podle stěžovatelek by náhrada měla být přiznána v rozumném poměru k tržní ceně, byť by ji nemusela dosahovat. Takovýto výklad by odpovídal spravedlivému uspořádání vztahů mezi účastníky. K podpoře svého právního názoru stěžovatelky odkazují na rozsudky Evropského soudu pro lidská práva ve věcech *Pincová a Pinc proti České republice* a *Pešková proti České republice*, jakož i rozsudek ze dne 27. května 2010 ve věci stížnosti č. 36561/05 *Otava proti České*

republice, podle něhož se výše uvedený požadavek přiměřené náhrady týká i finanční náhrady podle § 11 zákona o mimosoudních rehabilitacích.

15. Všechny tyto rozsudky se týkaly finanční náhrady, na níž mají nárok povinné osoby odlišné od státu. Stěžovatelky ale poukázaly i na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 1603/2011, podle něhož se požadavek, aby finanční náhrada byla přiměřená a rozumná, vztahuje i na výklad § 13 odst. 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích. S tímto právním názorem se ostatně ztotožnil i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 13. srpna 2015 sp. zn. III. ÚS 130/14 (N 144/78 SbNU 235), a podle stěžovatelek není důvod, proč by se extenzivní výklad neměl uplatnit i v případě § 28a zákona o půdě. Uvedená rozhodnutí ale v dané věci nebyla ze strany obecných soudů respektována.

16. Pakliže dovolací soud v napadeném usnesení upozornil na možnost získat odpovídající náhradní pozemek, stěžovatelky upozorňují, že právní úprava se ustálila v podobě, která v podstatě neumožňuje restituentům takovýto náhradní pozemek získat. Výběr z pozemků, jež jsou nabízené na internetových stránkách Státního pozemkového úřadu, je stížen nedostatkem informací o nich, jakož i skutečností, že se o ně může přihlásit libovolný počet restituentů. Není proto nikdy jisté, kdo z nich pozemek nakonec dostane. Kromě toho jsou žadatelům nabízeny pouze nekvalitní pozemky, jež byly předtím bezúspěšně zdarma nabízeny obcím. Ministr zemědělství v červnu 2015 veřejně přiznal, že stát nemá pro restituenty dostatek vhodných pozemků.

17. Stěžovatelky nakonec nesouhlasí s tím, že jim ve vztahu k vysouzené části nebyly přiznány úroky z prodlení. V této souvislosti poukazují na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 14. května 2002 sp. zn. 28 Cdo 1898/2001 a ze dne 23. ledna 2003 sp. zn. 28 Cdo 995/2002, podle nichž se považuje za počátek běhu prodlení den, v němž osoba oprávněná k plnění (v restitučním vztahu) zjistí, že osoba povinná k tomuto plnění plnit nehodlá. Tuto skutečnost měly přitom stěžovatelky zjistit již z rozhodnutí pozemkového úřadu ze dne 5. února 1996 č. j. PÚ-R-692/92/1-47/96/VO.

IV.

Řízení před Ústavním soudem

18. Ústavní soud si vyžádal spis vedený u Obvodního soudu pro Prahu 3 pod sp. zn. 4 C 146/2012 a vyzval účastníky i vedlejší účastníci řízení k vyjádření se k ústavní stížnosti.

19. Nejvyšší soud ve svém vyjádření ze dne 16. ledna 2017 shrnul právní názory, na nichž je založeno napadené usnesení. Zejména opětovně vysvětlil, z jakého důvodu nelze na finanční náhradu podle § 16 odst. 1 a § 28a zákona o půdě vztáhnout nedávnou judikaturu Nejvyššího soudu, která v případě náhrady podle § 13 odst. 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích připustila přiznání vyšší částky, než jakou předpokládá doslovný výklad tohoto ustanovení. Ústavní stížnost navrhl odmítnout jako zjevně neopodstatněnou.

20. Městský soud v Praze ve svém vyjádření ze dne 26. ledna 2017 pouze odkázal na odůvodnění napadených usnesení. Podle jeho názoru by ústavní stížnost měla být odmítnuta jako nedůvodná.

21. Státní pozemkový úřad se k ústavní stížnosti nevyjádřil.

22. Obdržená vyjádření byla zaslána stěžovatelkám, které ve stanovené lhůtě (ani poté) nevyužily svého práva vyjádřit se k nim.

23. Ve smyslu § 44 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, rozhodl Ústavní soud ve věci bez konání ústního jednání, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci.

V.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

24. Ústavní soud konstatuje, že je příslušný k projednání návrhu a že ústavní stížnost je přípustná, neboť ze strany stěžovatelek byly vyčerpány všechny zákonné procesní prostředky k ochraně práva ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

25. Pokud jde o včasnost ústavní stížnosti, tento procesní předpoklad nebyl splněn v rozsahu, ve kterém stěžovatelky brojí proti části výroku I napadeného rozsudku městského soudu, kterou byl změněn rozsudek soudu obvodního soudu. Je tomu tak již z toho důvodu, že vzhledem k nepřípustnosti dovolání podle § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu plynoucí z výše peněžitého plnění, o němž bylo rozhodováno (změna se týkala částky nepřevyšující 50 000 Kč), se lhůta k podání ústavní stížnosti podle § 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu odvíjela od doručení uvedeného rozsudku. Není tudíž žádných pochyb, že ji stěžovatelky podaly v této části opožděně, a to v době, kdy od doručení zjevně uplynul více než jeden rok.

26. Ve zbylém rozsahu byla ústavní stížnost podána včas a osobami k tomu oprávněnými a splňuje i všechny zákonem stanovené náležitosti, včetně povinného zastoupení advokátem (§ 29 až 31 zákona o Ústavním soudu). Bylo tedy možné přistoupit k jejímu věcnému posouzení.

VI.

Vlastní posouzení

27. Ústavní soud se seznámil s argumentací stěžovatelek, vyjádřeními účastníků řízení a obsahem příslušného spisu, načež dospěl k závěru, že ústavní stížnost je v rozsahu, ve kterém jsou splněny procesní předpoklady jejího projednání, důvodná.

28. V řízení o ústavních stížnostech [čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), § 72 a násl. zákona o Ústavním soudu] se Ústavní soud jako soudní orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy) omezuje na posouzení, zda rozhodnutími orgánů veřejné moci nebo postupem předcházejícím jejich vydání nebyla porušena ústavně zaručená základní práva a svobody.

VI./a

Výklad a použití restitučních předpisů

29. V demokratickém právním státě není místo pro takový výklad právních norem, jehož výsledkem by bylo sofistikované odůvodňování zřejmé nespravedlnosti. Jakkoliv je základním východiskem výkladu právního předpisu vždy jeho znění, samotné ještě

nemusí dát úplnou odpověď na otázku, jaká práva a povinnosti jsou v něm obsažena. Jejich konkretizace může vyžadovat, aby byl vzat v úvahu rovněž účel právního předpisu, historie jeho vzniku, systematická souvislost a principy, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku [například náleze ze dne 4. února 1997 sp. zn. Pl. ÚS 21/96 (N 13/7 SbNU 87; 63/1997 Sb.)]. Zvláště významný může být tento přístup v případech, kdy jde o použití některého z právních předpisů dřívějších, již ne zcela vyhovujících, ve své podstatě však nikoliv protiústavních. Z mnoha myslitelných výkladů je třeba použít právě takový, který – je-li to možné – respektuje ústavní principy [například náleze ze dne 3. února 1999 sp. zn. Pl. ÚS 19/98 (N 19/13 SbNU 131; 38/1999 Sb.)]. Lpění na doslovném výkladu právního předpisu bez ohledu na uvedený kontext může naopak vést k přiznání nebo omezení práva nebo stanovení povinnosti, jež budou postrádat rozumný smysl či z jiného důvodu představovat ústavně nepřijatelný následek.

30. Nepřípustnost výkladu založeného na přepjatém formalismu patří mezi elementární zásady, jež se vztahují na veškerou činnost orgánů veřejné moci. Nerespektování tohoto požadavku ze strany obecných soudů, by ve vztahu k účastníkovi řízení mohlo vést k porušení jeho základních práv a svobod, a to přinejmenším pokud jde o jeho základní právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny [například náleze ze dne 8. července 1999 sp. zn. III. ÚS 224/98 (N 98/15 SbNU 17)].

31. Uvedené požadavky na výklad a použití právních předpisů se v plné míře uplatní i na restituční zákony. V obecné rovině platí, že k jejich přijetí dochází tehdy, vznikla-li v minulosti v důsledku určité skutečnosti újma na právech jednotlivců, jejíž odstranění nebylo na základě tehdy platné právní úpravy možné, případně bylo ze strany státu fakticky znemožněno, nebo sice (alespoň v určitém rozsahu) možné bylo (nebo stále je), avšak s ohledem na celkový rozsah vzniklé újmy a s ní spojené požadavky na její odstranění, existuje veřejný zájem na přijetí zvláštního způsobu jejího vypořádání. Prostřednictvím restitučních zákonů by měly být jednak vytvořeny efektivní podmínky pro dosažení tohoto cíle, jednak zohledněna existence dalších v kolizi stojících zájmů, jež odůvodňují omezení rozsahu, v jakém k tomuto vypořádání dojde (rozsah náhrad by například neměl být ekonomicky neúnosný a neměl by pro společnost jako celek představovat nepřiměřenou zátěž). Restituční zákonodárství, jehož účelem je zmírnění některých v minulosti vzniklých křivd, tak umožňuje dosažení rozumného a spravedlivého řešení, pokud jde o vyvážení těchto zájmů. Konkrétní rozsah a podmínky uplatnění restitučních nároků jsou přitom věci politického rozhodnutí zákonodárce, kterým je projevena vůle státu k restituci [náleze ze dne 20. ledna 2015 sp. zn. II. ÚS 2610/14 (N 6/76 SbNU 99), bod 22].

32. Počátkem 90. let byly přijaty restituční zákony, jimiž se stát snažil alespoň částečně zmírnit následky majetkových křivd způsobených v období komunistického režimu v letech 1948 až 1989. Patří mezi ně i zákon o půdě a zákon o mimosoudních rehabilitacích, jimiž upravené nároky doposud nejsou zcela uspokojeny. Má-li tedy být naplněn účel a smysl restitucí, musí se nadále plně uplatnit požadavek, aby všechny příslušné orgány veřejné moci vykládaly restituční zákony ve vztahu k oprávněným osobám vstřícně, v duchu snahy o zmírnění některých majetkových křivd, v jejichž důsledku k přechodu majetku došlo. Případné legislativní „nedůslednosti“ různého druhu, jakož i nepředvídatelnost v postupu různých státních orgánů, nebo osob jednajících v podstatě za stát, nelze vykládat v neprospěch oprávněných osob, ale

s ohledem na platné konstitutivní hodnoty a principy demokratického právního státu vyjádřené v ústavním pořádku [nález ze dne 10. prosince 2008 sp. zn. I. ÚS 755/06 (N 219/51 SbNU 725)].

VI./b

Finanční náhrada za pozemky, které nelze v rámci restitucí vydat oprávněné osobě

33. Podle zákona o půdě má fyzická osoba nárok na vydání pozemku, jestliže je oprávněnou osobou (§ 4), tento pozemek je v držení povinné osoby (§ 5), přešel na stát nebo na jinou právnickou osobu v důsledku některé ze skutečností uvedených v zákoně (§ 6) a současně není dán žádný z důvodů bránících jeho vydání (§ 11). Protože účelem zákona nebylo a není toliko zmírnění křivd, nýbrž i obnova venkova, v případě existence důvodů bránících vydání pozemku je subsidiárně založen nárok na bezúplatný převod jiného pozemku do vlastnictví oprávněné osoby (§ 11a). Teprve za pozemky, které se podle tohoto zákona nevydávají a za které nelze poskytnout oprávněné osobě jiný pozemek, zakotvuje zákon o půdě v pořadí druhý subsidiární nárok, jímž je nárok na finanční náhradu (§ 16 odst. 1).

34. Výše finanční náhrady je stanovena v § 28a zákona o půdě, podle něhož pokud tento zákon nestanoví jinak, poskytují se náhrady podle tohoto zákona v cenách platných ke dni 24. června 1991, a to u věcí nemovitých v cenách podle vyhlášky č. 182/1988 Sb., ve znění vyhlášky č. 316/1990 Sb., a u věcí movitých v zůstatkových účetních cenách, u věcí movitých s nulovou zůstatkovou cenou ve výši 10 % pořizovací ceny.

35. Ústavní soud se doposud nezabýval otázkou, zda náhrada stanovená podle § 28a zákona o půdě ob stojí z ústavněprávních hledisek. V minulosti se však opakovaně vyjádřil k srovnatelným náhradám majícím svůj základ v některých restitučních zákonech. Zmínit je třeba především následující úpravu.

36. Podle zákona o mimosoudních rehabilitacích má fyzická osoba nárok na vydání pozemku, jestliže je oprávněnou osobou (§ 3), tento pozemek je v držení povinné osoby (§ 4), přešel na stát v důsledku některé ze skutečností uvedených v zákoně (§ 6) a současně není dán žádný z důvodů bránících jeho vydání (§ 8 odst. 3 a 4). Pro případ, že jsou dány důvody nevydání pozemku, je subsidiárně zakotven nárok na finanční náhradu (§ 8 odst. 5, § 13 odst. 1). Její výše je upravena v § 13 odst. 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích, podle něhož finanční náhrada spočívá ve vyplacení hotovosti nejvíce ve výši 30 000 Kčs a ve vydání cenných papírů, které nemají povahu státního dluhopisu. V případě nemovitostí, které nelze vydat oprávněné osobě, se finanční náhrada stanoví podle cenových předpisů pro oceňování nemovitostí ke dni účinnosti tohoto zákona (tj. k 1. dubnu 1991).

37. Zatímco obě uvedené finanční náhrady náleží oprávněným osobám, jejichž nárok nemůže být uspokojen vydáním nemovitosti, zákon o půdě i zákon o mimosoudních rehabilitacích upravují určitou formu peněžité náhrady i pro případy, kdy je povinnou osobou jiná osoba než stát. Zmínit lze především § 8 odst. 1 zákona o půdě, podle něhož na návrh oprávněné osoby rozhodne soud, že na ni přechází vlastnické právo k nemovitosti ve vlastnictví fyzické osoby, jež ji nabyla od státu nebo jiné právnické osoby, a na kterou by se vztahovalo právo na vydání podle tohoto zákona, a to v případech, kdy fyzická osoba nabyla nemovitost buď v rozporu s tehdy

platnými předpisy nebo za cenu nižší než cenu odpovídající tehdy platným cenovým předpisům nebo na základě protiprávního zvýhodnění nabyvatele, dále i osoby blízké této fyzické osobě, pokud na ně přešlo nebo bylo převedeno vlastnictví nebo osobní užívání k těmto nemovitostem. Na něj navazující odstavec 3 věta první pak stanoví, že fyzická osoba, jejíž vlastnické právo přešlo na oprávněnou osobu podle odstavce 1, má vůči státu nárok na vrácení kupní ceny a na úhradu nákladů účelně vynaložených na nemovitost.

38. Zákon o mimosoudních rehabilitacích zas ve svém § 4 řadí mezi povinné osoby nejen stát, ale i právnické osoby, byť s některými výjimkami (odstavec 1), a fyzické osoby, jež nabyly věc od státu, který získal oprávnění s ní nakládat za okolností uvedených v § 6 zákona, a to v případech, kdy tyto osoby nabyly věc buď v rozporu s tehdy platnými předpisy, nebo na základě protiprávního zvýhodnění osoby nabyvatele, dále i osoby blízké těmto osob, pokud na ně věc byla těmito osobami převedena (odstavec 2). Podle § 11 věty první tohoto zákona vydá-li nemovitost jiná osoba než stát, vznikne této osobě nárok na vrácení kupní ceny, kterou zaplatila při koupi věci.

39. Pro všechny uvedené nároky na peněžité plnění, tedy jak nárok oprávněné osoby na finanční náhradu stanovenou podle § 28a zákona o půdě nebo § 13 odst. 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích, tak nárok povinné osoby na vrácení kupní ceny (a případně na úhradu účelně vynaložených nákladů) podle § 8 odst. 3 zákona o půdě nebo § 11 zákona o mimosoudních rehabilitacích, platí, že jeho výše se odvíjí od dřívějších cen, jejichž nominální hodnota vyjadřuje často jen zlomek aktuální ceny. Přiznání částky, jež byla v minulosti ekvivalentem skutečné ceny nemovitosti, má tak dnes v důsledku plynutí času zpravidla jen symbolický význam, pročež vyvstává otázka, zda jeho prostřednictvím ještě může být naplněn účel tohoto zákona.

40. Evropský soud pro lidská práva se této otázky nepřímo dotkl ve věci *Pincová a Pinc proti České republice*, kde šlo o nárok fyzických osob, jimž vznikla na základě zákona o půdě povinnost vydat nemovitost, na vrácení kupní ceny této nemovitosti podle § 8 odst. 3 tohoto zákona. Tento jejich nárok posuzoval jako kompenzaci, která měla být poskytnuta za zbavení majetku ve smyslu čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Dodatkový protokol“). Cena, kterou zaplatili stěžovatelé za tuto nemovitost v 60. letech, představovala v době rozhodování tohoto soudu (v roce 2002) přibližně 1/50 tržní ceny nemovitosti. Dále bylo zjištěno, že stěžovatelé nabyli nemovitost v dobré víře. V době nabytí nevěděli, že se jedná o majetek dříve zkonfiskovaný, ani nemohli jakkoliv ovlivnit způsob převodu nebo kupní cenu. Vydání nemovitosti je navíc postavilo do složité sociální situace, kdy v pokročilém věku při zhoršeném zdravotním stavu přišli o svůj jediný majetek.

41. Aniž by tedy Evropský soud pro lidská práva jakkoliv zpochybňoval cíl restitucí a v jejich rámci stanovenou povinnost vydat nemovitost, zdůraznil, že tento cíl je nutno provádět tak, aby zmírňování předchozích křivd nezpůsobovalo nové nepřiměřené křivdy. Takto nízká kompenzace při celkovém posouzení neumožňovala přijmout závěr o přiměřenosti mezi použitými prostředky a sledovaným cílem. Stěžovatelé se ocitli v situaci, kdy museli snášet zvláštní a přílišnou zátěž. Spravedlivé rovnováhy mezi požadavky obecného zájmu a ochranou práv vyvlastněného je přitom zpravidla dosaženo, pokud je náhrada vyplácená vyvlastněnému v rozumném poměru k „tržní“ hodnotě majetku v době, kdy k odnětí vlastnictví došlo. V posuzované věci bylo

zjištěno porušení práva stěžovatelů na pokojné užívání majetku podle čl. 1 Dodatkového protokolu.

42. Na uvedených závěrech ohledně přiměřenosti náhrady podle § 8 odst. 3 zákona o půdě setrval Evropský soud pro lidská práva i ve věci *Pešková proti České republice*. Původní kupní cena, která byla stěžovatelce nahrazena, spolu s navrženou částkou náhrady nákladů řízení účelně vynaložených na nemovitosti, nemohla být hodnocena jako přiměřená ve vztahu k tržní ceně nemovitosti zjištěné v roce 2000. Rovněž nebylo prokázáno ani neoprávněné zvýhodnění stěžovatelky při nabytí nemovitosti, nebo nedostatek dobré víry. Ve věci *Otava proti České republice* pak byly tyto závěry vztaženy i na posouzení výše náhrady podle § 11 zákona o mimosoudních rehabilitacích. V době rozhodování Evropského soudu pro lidská práva v těchto věcech (v letech 2009 a 2010) již od přijetí restitučních zákonů uplynulo téměř 20 let.

43. Právní závěry obsažené v rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Pincová a Pinc proti České republice* byly reflektovány rozhodovací činností Ústavního soudu i obecných soudů. V tomto ohledu je stěžejním nález ze dne 23. dubna 2013 sp. zn. Pl. ÚS 33/10 (N 62/69 SbNU 177; 154/2013 Sb.), v němž se Ústavní soud zabýval souladem § 11 zákona o mimosoudních rehabilitacích s ústavním pořádkem. Z jeho odůvodnění vyplývá, že Ústavní soud akceptoval ústavně konformní výklad provedený Nejvyšším soudem v některých jeho rozhodnutích, podle něhož lze pod pojem kupní ceny ve smyslu § 11 zákona o mimosoudních rehabilitacích zahrnout též jiné plnění vyjadřující hodnotu nemovitosti (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. února 2010 sp. zn. 28 Cdo 2202/2009). Předmětný výklad klade důraz na účel a smysl citovaného ustanovení, jehož nemůže být dosaženo vrácením časově neaktuální, a tudíž neadekvátní kupní ceny. Stát musí povinné osobě zaplatit takovou částku, která je za odpovídajících (a výjimečných) restitučních okolností přiměřená a rozumná. Tento výklad se uplatní i v případě nároku na vrácení kupní ceny podle § 8 odst. 3 zákona o půdě. Není nezbytné, aby předmětná náhrada musela dosahovat ceny tržní v době vydání nemovitosti, k této ceně by však mělo být přihlédnuto (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. března 2010 sp. zn. 28 Cdo 2836/2009).

44. Reflexe požadavku přiměřené a rozumné výše náhrady se ovšem v rozhodovací činnosti obecných soudů neomezila jen ve vztahu k nároku povinných osob na vrácení kupní ceny či úhradu účelně vynaložených nákladů. Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 28 Cdo 1603/2011 posuzoval obsah nároku oprávněných osob, jež byly právními nástupci osob zbavených v minulosti vlastnického práva ke sporným nemovitostem, na vyplacení finanční náhrady podle § 13 odst. 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích. V této souvislosti uvedl, že tyto osoby by měly „mít nyní nárok na vyplacení finanční náhrady, jež je přiměřená hodnotě majetku, který byl jejich právnímu předchůdci nedemokratickým způsobem odňat v rozhodném období let 1948 až 1989. Majetkovou křivdu, která se v době minulé vůči tehdejšímu vlastníku nemovitostí odehrála, je třeba patřičným způsobem napravit tak, aby bylo dosaženo účelu a smyslu restitučního zákonodárství.“ Zároveň dodal, že „jestliže se ve výjimečných případech zhojuje neadekvátnost poskytnuté náhrady za kupní ceny těm osobám, které – jako povinné a kdysi zvýhodněné – nemovitosti v restituci pozbyly ..., pak je tím spíše spravedlivé (*a minori ad maius*) postupovat obdobně v případech oprávněných restituentů, kterým nemovitosti nemohly být vráceny a musí jim být poskytnuta finanční náhrada.“

45. Uvedeným rozhodnutím se Nejvyšší soud odklonil od své předchozí ustálené rozhodovací praxe. Podle původního doslovného výkladu zastávaného tímto soudem byla oprávněným orgánem přiznávána skutečně toliko náhrada ve výši stanovené podle cenových předpisů pro oceňování nemovitostí platných ke dni účinnosti zákona o mimosoudních rehabilitacích, tj. k 1. dubnu 1991. Nutnost tohoto odklonu odůvodnil Nejvyšší soud kromě jiného podstatnou změnou sociálních a ekonomických poměrů, k nimž oproti době vydání restitučních předpisů došlo. Od účinnosti restitučních zákonů uplynulo již více než 20 let, v jejichž průběhu došlo ve věcech restitučních náhrad k mnohonásobnému zvýšení hodnoty věci, což podle Nejvyššího soudu představuje takovou změnu poměrů, která může vést v konkrétních situacích sama o sobě k použití jiného právního řešení (zde extenzivního výkladu § 13 odst. 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích), než jak tomu bylo doposud.

46. Ústavní soud považuje uvedený judikatorní odklon za ústavně konformní [srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 33/10 nebo nález ze dne 29. května 2013 sp. zn. Pl. ÚS 10/13 (N 96/69 SbNU 465; 177/2013 Sb.), bod 265]. V nálezu sp. zn. III. ÚS 130/14 konstatoval, že předmětný výklad plně koresponduje se základními ústavněprávními východisky, jež se vztahují k výkladu a použití restitučních předpisů (bod 36 citovaného nálezu). Ústavní soud zde nemohl odhlédnout ani od důsledku, k němuž by – při změnách sociálních a ekonomických poměrech – mohlo vést setrvání obecných soudů na předchozím výkladu zákona. Tímto důsledkem by byla výrazná disproporce mezi oprávněnými osobami podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, a to těmi, jimž mohl být odňatý majetek vrácen, a těmi, jimž navrácen být nemohl a kterým tak vzniklo právo na poskytnutí finanční náhrady. Rozhodným kritériem pro určení, zda bude oprávněné osobě odňatý majetek vrácen či se jí dostane jen finanční náhrady, je přitom okolnost, kterou oprávněné osoby nemohly nikterak ovlivnit. Její základ spočívá v jednání subjektů odlišných od oprávněné osoby (konkrétně jde o jednání státu a následného nabyvatele předmětné věci), k němuž navíc došlo až poté, co oprávněná osoba svého majetku pozbyla (bod 38 citovaného nálezu).

VI./c

Ústavně konformní výklad § 28a zákona o půdě

47. V dané věci posuzovaly obecné soudy výši nároku stěžovatelek na finanční náhradu podle § 16 odst. 1 a § 28a zákona o půdě, přičemž při jejím výpočtu vyšly ze znění posledně uvedeného ustanovení a finanční náhradu přiznaly v nominální hodnotě, která odpovídala cenám platným k 24. červnu 1991. Městský soud takto rozhodl pouze s poukazem na tato ustanovení, Nejvyšší soud pak tento postup odůvodnil podrobněji. Zdůraznil zejména nutnost odlišení tohoto nároku od nároku na finanční náhradu podle § 13 odst. 1 a 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích, který vznikl oprávněné osobě bez dalšího, jestliže jí nebylo možné vydat pozemek. Nadto dodal, že v případě nároku podle § 16 odst. 1 a § 28a zákona o půdě měly oprávněné osoby možnost žádat o vydání náhradního pozemku, případně mohly nárok na určitý pozemek samy uplatnit žalobou.

48. Ústavní soud konstatuje, že obecnými soudy provedený výklad § 16 odst. 1 a § 28a zákona o půdě neobstojí, neboť zcela přehlídí účel a smysl jimi stanovené finanční náhrady. Uvedená ustanovení mají zajistit, aby oprávněná osoba v případě, že není možné uspokojit její nárok vydáním věci, případně vydáním jiné věci, obdržela přiměřenou finanční náhradu. Tato finanční náhrada nemusí být nezbytně ekvivalentem aktuální tržní ceny předmětné nemovitosti, má však umožnit, aby jejím poskytnutím

došlo k odstranění či zmírnění křivd způsobených komunistickým režimem srovnatelným způsobem, jako by tomu bylo při vydání věci. Konkrétní způsob, jakým má být za tímto účelem určena výše finanční náhrady, stanovil zákonodárce v § 28a zákona o půdě. Za situace, kdy se rozdíl mezi cenou platnou k 24. červnu 1991 a aktuální tržní cenou postupem času zvětšil natolik, že poskytnutí náhrady ve výši první z nich dnes již pro oprávněnou osobu nemá jiný než symbolický význam, ale nelze dále trvat na doslovném výkladu tohoto ustanovení. Ustanovení § 28a zákona o půdě je třeba vykládat tak, že stanoví základ finanční náhrady, která může být v závislosti na konkrétních okolnostech zvýšena. Poskytnuta totiž musí být v takové výši, aby byla s ohledem na účel restitučních zákonů přiměřená a rozumná.

49. Uvedené závěry neznamenaají ve své podstatě nic jiného než to, že při výpočtu finanční náhrady podle § 16 odst. 1 a § 28a zákona o půdě musí být postupováno obdobně jako v případě finanční náhrady podle § 13 odst. 1 a 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Plně se zde uplatní právní závěry vyslovené zejména v nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 130/14 a rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 1603/2011. Ostatně neexistuje žádný rozumný důvod, pro který by měl být výklad těchto ustanovení odlišný.

50. Pakliže Nejvyšší soud v napadeném usnesení poukázal na to, že zákon o půdě na rozdíl od zákona o mimosoudních rehabilitacích umožňoval vydání náhradního pozemku, tento rozdíl je v dané věci zcela bez významu. Z hlediska účelu finanční náhrady a souvisejícího požadavku její přiměřenosti a rozumnosti jde o ryze formální odlišnost. Výklad, podle něhož by se právě z tohoto důvodu měly finanční náhrady poskytovat v cenách platných k 24. červnu 1991, by naopak mohl vést k tomu, že stát oprávněným osobám fakticky přestane nabízet adekvátní pozemky a místo toho bude jejich čtvrt století trvající nárok vypořádávat prostřednictvím bagatelních částek. Poté, co dne 1. července 2018 nabude účinnosti novela zákona o půdě provedená zákonem č. 185/2016 Sb., navíc oprávněné osoby, kterým nelze vydat pozemek, již nebudou moci získat pozemek náhradní, ale jen finanční náhradu podle § 16 odst. 1 a § 28a zákona o půdě.

51. Lze jen dodat, že stav, kdy Státní pozemkový úřad [dříve Pozemkový fond České republiky (dále jen „pozemkový fond“)] dlouhodobě nevyhlašuje veřejné nabídky nebo tak činí v nedostatečném množství, není již řadu let nijak výjimečný. Ústavní soud v reakci na něj připustil možnost, aby si oprávněná osoba v případech svévolného postupu ze strany pozemkového fondu sama vybrala pozemek mimo cestu veřejné nabídky podle § 11a zákona o půdě a svůj nárok k němu uplatnila žalobou [především náleze ze dne 4. března 2004 sp. zn. III. ÚS 495/02 (N 33/32 SbNU 303)]. Tento postup však nevylučuje, že požadovaný pozemek bude v mezidobí vydán jiné oprávněné osobě (či jinak změní vlastníka), v důsledku čehož se žaloba stane bezpředmětnou [srovnej usnesení ze dne 25. března 2013 sp. zn. III. ÚS 508/13 (U 3/68 SbNU 515)]. Přípuštění uvedené žaloby samozřejmě nijak neovlivňuje výši případné finanční náhrady.

52. Ústavní soud uzavírá, že obecné soudy založily svůj právní názor, jenž byl určující pro výpočet finanční náhrady, na výkladu přehlížejícím účel a smysl finanční náhrady podle § 16 odst. 1 a § 28a zákona o půdě a na neodůvodněném odlišení tohoto nároku od nároku na finanční náhradu podle § 13 odst. 1 a 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Jejich výklad § 28a zákona o půdě, je výsledkem přepjatého formalizmu,

v jehož důsledku napadená rozhodnutí zakládají porušení ústavně zaručeného základního práva stěžovatelek na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve výsledku bylo zároveň porušeno i jejich právo vlastnit majetek podle čl. 11 odst. 1 Listiny, jehož součástí je ochrana legitimního očekávání nabytí majetku.

53. Závěr o porušení ústavně zaručených základních práv stěžovatelek se vztahuje na tu část rozsudku městského soudu, kterým bylo rozhodnuto o částečném potvrzení rozsudku obvodního soudu. Zároveň dopadá i na napadenou část usnesení Nejvyššího soudu, který sice odmítl jejich dovolání, nešlo však o odmítnutí z procesního důvodu, nýbrž z důvodu absence předpokladů přípustnosti dovolání podle § 237 občanského soudního řádu, jejichž posouzení má povahu meritorního přezkumu (nález ze dne 15. března 2017 sp. zn. II. ÚS 1966/16, bod 29). Jinak řečeno, k právnímu názoru vyslovenému v tomto nálezu měl správně dospět již Nejvyšší soud a v souladu s ním měl stěžovatelkám poskytnout soudní ochranu jejich práv. Ve zbylé části rozsudku městského soudu, kterou byl částečně změněn rozsudek obvodního soudu, by naopak nemohlo být ústavní stížnosti vyhověno ani v případě, že by v tomto rozsahu bylo možné ústavní stížnost věcně projednat. Změnou tohoto rozsudku bylo totiž žalobě stěžovatelek zčásti vyhověno, což jakýkoliv zásah do jejich ústavně zaručených práv a svobod vylučuje.

VI./d

Ostatní námítky

54. Stěžovatelky nakonec namítaly nezákonnost napadených rozhodnutí z důvodu, že jim nebyl přiznán úrok z prodlení, ačkoliv vedlejší účastnice měla být v prodlení již od roku 1996. Počátek běhu prodlení se podle jejich argumentace měl odvíjet ode dne, v němž oprávněná osoba zjistí, že povinná osoba plnit nehodlá. Ústavní soud se s tímto názorem ovšem neztotožňuje. Ve vztahu k této námitce postačuje poukaz na to, že po celou dobu účinnosti zákona o půdě je povinnost zaplatit finanční náhradu podle jeho § 16 odst. 1 vázána na doručení či převzetí výzvy. Právě od tohoto okamžiku počíná běžet lhůta, v níž má být finanční náhrada zaplacená. Právo na zaplacení úroků z prodlení přitom mohlo vzniknout teprve po uplynutí této lhůty. Obecné soudy se tak s otázkou úroků z prodlení vypořádaly náležitým způsobem a v této části nelze jejich rozhodnutím z ústavněprávního hlediska nic vytknout. Rozsudky Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 1898/2001 a 28 Cdo 995/2002, na které stěžovatelky odkazují, se týkají jiného nároku a s ohledem na odlišnou zákonnou úpravu je v dané věci nelze použít.

VII.

Závěr

55. Ze všech těchto důvodů Ústavní soud shledal ústavní stížnost stěžovatelek důvodnou v rozsahu, ve kterém směřuje proti napadenému usnesení Nejvyššího soudu v části jeho výroku I, kterou byla odmítnuta dovolání stěžovatelek, a napadenému rozsudku městského soudu v části jeho výroku I, kterou se částečně potvrzuje rozsudek obvodního soudu. Tento závěr dopadá bez dalšího i na výroky II obou rozhodnutí, jimiž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů příslušných řízení. Podle § 82 odst. 1, odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu jí proto mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků řízení částečně vyhověl (výrok I) a napadená rozhodnutí v uvedených částech podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona zrušil (výrok II). Ve zbytku Ústavní soud rozhodl podle § 43 odst. 1 písm. b) zákona o Ústavním soudu o odmítnutí ústavní stížnosti jako

podané po lhůtě stanovené pro její podání tímto zákonem (výrok III). V dalším řízení bude povinností obecných soudů rozhodnout o nároku stěžovatelek na finanční náhradu v souladu se závazným právním názorem vysloveným v tomto nálezu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 18. července 2017

Jiří Zemánek v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Jitka Chmelová